

Domein F: Samenwerken en onderhandelen

- ❖ **Welvaart in enge zin** sleutelbegrip: reëel nationaal inkomen
- ❖ **Welvaart in ruime zin** totale behoeftebevrediging, externe effecten van belang

Goederen (materieel en immaterieel)

- ❖ **Individuele goederen** aanwijsbare gebruiker
- ❖ **Quasi-collectieve goederen of bemoegoederen** (onderwijs, gemeentelijke zwembaden)
- ❖ **Collectieve goederen**
 - Voor velen bedoeld
 - Niet-rivaliserend gebruik (gebruik door de een gaat niet tkv dat van een ander)
 - Niet-splitsbaar (iedereen maakt gebruik van het hele product)
 - Geen uitsluiting mogelijk (meeliftgedrag mogelijk)

Samenwerken ter bevordering van welvaart, wie krijgt welk deel van het surplus

Bevordert door

- ❖ **Overheid**
 - **Collectieve goederen aanbieden** dwingt via belastingen mee te betalen
 - **Voorschriften/wetten** bv verplichtstellen vereniging van eigenaren
 - **Besturen** algemeen verbindverklaring cao, dreigen met wett. maatregelen
- ❖ **Sociale normen**
- ❖ **Afsluiten contract** beide partijen weten wat te verwachten en hoe te handelen bij niet nakomen van afspraken
- ❖ **Zelfbinding** duurzaam produceren bijvoorbeeld, voorkomen prijzenoorlog

Problemen

- ❖ **Berovingskosten** kans dat geïnvesteerd geld niet terug wordt verdiend
- ❖ **Verzonken kosten** voorbereidingskosten of samenwerkingskosten vergeefs gemaakt

Speltheorie

- ❖ **Simultaan spel**
- ❖ **Sequentieel spel**
- ❖ **Suboptimaal Nash-evenwicht** dominante strategie niet altijd goed
- ❖ **Optimaal Nash-evenwicht** samenwerken, afstemmen dmv
 - **Zelfbinding** motief bv eigen belang bij dreigende prijzenoorlog
 - **Sociale normen** sommige dingen “kan je niet maken”
 - **Reputatie van de medespelers** ervaring uit verleden tellen mee

Gevangenendilemma

- ❖ **Simultaan spel**
- ❖ **Spelen wordt niet herhaald** er kan niet gereageerd worden obv uitkomst van de eenmaal genomen beslissing van de andere speler
- ❖ **Dominante strategie**

- ❖ **Dezelfde informatie**
- ❖ **Nooit meer dan 2 spelers**

Cao

- ❖ **Werknemers**
 - Voordeel: samen sterker tov machtige werkgever
 - Nadeel: individuele kracht, talent kun je niet uitbuiten
- ❖ **Werkgevers**
 - Voordeel: je hoeft niet met iedere werknemer individueel te onderhandelen
 - Nadeel: bedrijf kan niet concurreren met bv loon om beste werknemer te krijgen
- ❖ **Primaire arbeidsvoorwaarden** hoogte loon
- ❖ **Secundaire arbeidsvoorwaarden** middagpauzes, reiskostenvergoeding

Afspraken over lonen oa beïnvloed door

- ❖ **Loonruimte** maximale percentage loonstijging dat zorgt dat het aandeel loonkosten in de totale kosten niet toeneemt
 - Inflatiepercentage (prijcompensatie)
 - Percentage arbeidsproductiviteitsstijging (reële lonen kunnen stijgen)
- ❖ **Werkloosheid** lage werkloosheid -> looneisen hoog
- ❖ **Overheid** premies omhoog -> looneisen worden hoger (afwenteling)

Dwingende richtlijn voor

- ❖ **Individuele arbeidsovereenkomst**

Fasen in onderhandelingen

- ❖ **Centraal overleg in Stichting van de Arbeid** leidt wel of niet tot centraal of sociaal akkoord
- ❖ **Overleg op bedrijfstak-/bedrijfsniveau** de eigenlijke CAO-onderhandelingen
- ❖ **Goedkeuring minister Sociale Zaken** verklaart algemeen verbindend

Centrale onderhandelingen sterk beïnvloed door

- ❖ **Miljoenennota** geeft regering belastingvermindering?
- ❖ **Macro-economische verkenning (MEV)** zal economie volgend jaar groeien?

Loonstijging

- ❖ **Prijscompensatie** koopkrachtverlies door inflatie compenseren
- ❖ **Initiële loonstijging** verhoging reële loon voor een groep werknemers.
Loonsverhoging bovenop de prijscompensatie.
- ❖ **Incidentele loonstijging** verhoging reële loon van een individu, niet in cao

Overheid en loonvorming

Diverse invloeden van overheid

- ❖ **Werkgever ambtenaren** overheid onderhandelt hierover met de vakbonden
- ❖ **Caos algemeen verbindend verklaren**
- ❖ **Verandering belasting- en premieheffing** lagere belastingen -> lagere looneisen
- ❖ **Verandering minimumloon**

Positieve gevolgen hogere lonen

- ❖ **Meer belasting- en premie-inkomsten** meer dan evenredig door progressieve belastingen

- ❖ **Minder subsidieaanvragen**

Negatieve gevolgen hogere lonen

- ❖ **Hogere ambtenarensalarissen** ambtenaren willen bedrijfsleven volgen, hogere overheidsuitgaven -> groter overheidstekort
- ❖ **Hogere sociale uitkeringen** door koppeling komen er hogere uitkeringen
- ❖ **Kans op hogere werkloosheid** oa door verslechterde concu.positie

Europese Unie (EU) samenwerking in Europa, supranationale wetgeving

Doelen: de vier vrijheden

- ❖ **Vrij verkeer van goederen**
- ❖ **Vrij verkeer van diensten**
- ❖ **Vrij verkeer van personen**
- ❖ **Vrij verkeer van kapitaal**

Instituties

- ❖ **Europese Raad** de EU-regeringsleiders
- ❖ **Raad van Ministers** per onderwerp
- ❖ **Europese Commissie** hoogste uitvoerende macht in EU
- ❖ **Europees Parlement** enige echte machtsmiddel: budgetrecht
- ❖ **Europese Hof van Justitie** hoogste rechtscollege in de EU

Inkomsten

- ❖ **Douanerechten**
- ❖ **Landbouwheffingen**
- ❖ **Btw-afdracht**
- ❖ **Contributie**

Uitgaven op het gebied van

- ❖ **Landbouwbeleid**
- ❖ **Onderzoek en ontwikkeling**
- ❖ **Structuurbeleid**
- ❖ **Sociaal beleid**
- ❖ **Ontwikkelingssamenwerking**
- ❖ **Organisatiekosten**